

ดีบี มหาชัย ชัยชนะของความหลากหลาย

DB MahaChai เป็นฟอนท์ไทยประเพณี
ที่ได้จากการนำอักษรประดิษฐ์ ๑๑ ตัว
บนปกหนังสือตำรับกับข้าวโบราณมาปรุงรสใหม่

The letterforms of DB MahaChai are inspired by a set of 12 glyphs that made up the title of a cookbook published in 1943. The characters that spell out **แม่ครัวหัวป่าก์** contain some interesting features. There is significant thick-and-thin contrast between verticals and horizontals. The thick verticals are made up of tiny striations. Some of the terminals are open loops giving the letters a relaxed and friendly appearance, which is further enhanced by their gentle hand-drawn outlines. Taken altogether, the effect is quite refreshing — far from the stiff, formal looks typical of typefaces of those days.

The reshaping of the old title into DB MahaChai began with its bold weight. The striated verticals were made solid while the thin horizontals and open-loop terminals were retained. The thin, sharp twists on **ม, ห** were emulated on other characters where appropriate.

The result is a face much like Bodoni Bold albeit with rounded terminals and without serifs. These features were transferred to the font's Latin letterforms, i.e. rounded terminals except the tips of some verticals and the toe on letters a, b, d, k and u, where they terminated in a sharp nib.

After the shaping of Bold, a Regular and two Italics were added to complete a family of four styles.

ในยุคแผ่นอักษรลอกเฟื่องฟูของไทย นับจากที่มี 'มานพดีเก่า' ออกมาวางขายจนถึงยุคต้นของฟอนท์ PostScript ไทยนั้น ตัวดิสเพลย์ส่วนใหญ่จะใช้ชุดจากแผ่นอักษรลอกมากกว่าการเขียนประดิษฐ์เอง เพราะมันทันเวลาดีและมีแบบให้เลือกใช้มากพอสมควร. ที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุดจะขึ้นต้นด้วย 'มานพ' รองลงมาคือ 'สำคัญ' ตามด้วยเลขลำดับต่อท้าย. เป็นผลงานประดิษฐ์ชุดอักษรชั้นเทพของ 'มานพ ศรีสมพร' และ 'สำคัญ โกศลวัฒน์' ตามลำดับ.

ครั้งเข้าสู่ยุค PostScript แบบตัวอักษรลอกที่เคยได้รับความนิยม ได้ถูกผลิตขึ้นใหม่เป็น PostScript มีตั้งแต่ประณีตเหมือนต้นฉบับ, ปรับปรุงเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ดีขึ้น ไปถึงหยาบจนคนออกแบบเจ้าตำรับเห็นเข้าแล้วอยากร้องไห้! ฉะนั้น ถ้าเราจะหาตัวดิสเพลย์ไทยเก่าแบบเขียนมือสวย ๆ จึงต้องย้อนกลับไปก่อนหน้าที่จะมีแผ่นอักษรลอกขายในบ้านเรา. เนื่องจากยุคนั้นตัวดิสเพลย์ตะกั่วมีให้เลือกไม่กี่แบบ ซ้ำดูเป็นทางการเสียส่วนใหญ่ ใครอยากได้ตัวพิเศษจึงต้องลงมือเอง. กล่าวได้ว่า ความจำกัดขีดสนนั้นมีส่วนสำคัญผลักดันให้เกิดงานสร้างสรรค์หลากหลายเป็นทางเลือกใหม่ ๆ ขึ้นมาเสมอ.

ปกหนังสือ 'แม่ครัวหัวป่าก์'
ฉบับตีพิมพ์ พ.ศ. ๑๙๔๖
สังเกตุตัว ร ตำว่า 'ตรี'
เทียบกับ ร ตำว่า 'เครื่อง' ภาพด้านล่าง

เครื่องต้ม

ตัวพิมพ์ตะกั่ว 'โป่งแซ'
จากหนังสือ ประธานุเคราะห์
พ.ศ. ๑๙๓๘

ย้อนกลับไปในปีพ.ศ. 2486 ช่างเขียนฝีมือชั้นครูท่านหนึ่งได้ฝากผลงานไว้บนปกหนังสือ **แม่ครัวหัวป่าก์** ตำรับกับข้าวของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์. ชื่อหนังสือเป็นตัวอักษรประดิษฐ์ที่ดูงามจับตามม แต่แรกพบ! ลักษณะเด่นของมันคือเป็นอักษรหัวเปิด มีเส้นตรงแนวตั้ง (ทั้งเส้นหน้าเส้นหลัง) นานกว่าเส้นโค้งแนวนอน (ทั้งเส้นบนเส้นล่าง รวมทั้งส่วนรายละเอียด เช่น หัว) อย่างเห็นได้ชัด. เส้นแนวตั้งที่หนาถูกแรงกดด้วยเส้นขนานที่ ๆ ขวางตามแนวนอน.เมื่อประกอบรวมกันเข้ากับปลายมน ๆ ของเส้นอักษรส่วนใหญ่ ทำให้ แม่ครัวหัวป่าก์ หวานอ่อนช้อย ดูไม่เป็นการกลมกล่อมสมกับเป็นชื่อตำรับอาหารเสียยิ่งนัก!

สิ่งที่ทำให้ผมประทับใจมากเป็นพิเศษ คือเส้นขมวดม้วนแบบหักโค้งเป็นมุมที่พบในตัว ม และ ห อาจเป็นเพราะมันมีส่วนคล้ายกับตัวคิบบรรจงที่ผมเคยหัดคิดเขียนแบบพี่ชายมาตั้งแต่ตอนอยู่ชั้นประถม 5. ลักษณะหักมุมแบบนี้ช่วยแก้เส้นได้ดี คล้ายพริกชี้หัวคิ้วที่โรยในข้าวลูกเขยอย่างไรอย่างนั้น.

ลักษณะร่วมที่กำหนดสไตล์ของตัวอักษรแม่ครัวหัวป่าก์ ฉบับ พ.ศ.2486 นี้ เท่าที่จำความได้ผมยังไม่เคยพบเห็นจากที่ไหนมาก่อน ถือได้ว่าเป็นของเก่าแต่สดในยุคนั้น. *จะมีเพียงเส้นบนของตัว ร ที่ดูคล้าย ร ของตัวพิมพ์ตะกั่ว 'โป่งแซ' มากไปหน่อยเท่านั้นเอง.* เป็นไปได้ว่าช่างเขียนอาจได้รับอิทธิพลจากโป่งแซซึ่งเกิดก่อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยในปี พ.ศ.2475.

ช่วงที่เริ่มคิดจะเอาแม่ครัวหัวป่าก์มาปรุงใหม่เป็นฟอนท์ ตอนนั้นหน้าท่อมใหญ่ปี 2554 อยู่พอดี จึงตั้งชื่อไว้ว่า 'ดีบี มหาชัย' ด้วย 4 เหตุผล คือหนึ่ง มันเป็นชื่อคลอง เข้ากับตัวอื่น ๆ ใน DB#11, สอง ชื่อฟังดูเป็นไทยประเพณี, สาม ความหมายเป็นมงคล, และสุดท้ายคือ มันสะกดด้วยตัว ม และ ห ซึ่งถือเป็นตัวเด่นของอักษรประดิษฐ์แบบนี้. แต่เราพิมพ์ชื่อ 'มหาชัย' ด้วยฟอนท์นี้ก็จะเผยให้เห็น DNA ของมันแล้ว!

กขชดตมจจชชฒญฎฐฎฑฒณดตถทธนบป กขชดตมจจชชฒญฎฐฎฑฒณดตถทธนบป

DB MahaChai, DB MahaChai Italic

กขชดตมจจชชฒญฎฐฎฑฒณดตถทธนบป กขชดตมจจชชฒญฎฐฎฑฒณดตถทธนบป

DB MahaChai Bold, DB MahaChai Bold Italic

ช

ความเปลี่ยนแปลงอย่างมากในการออกแบบ คือ ผมเลือกที่จะทำเส้นแนวตั้งให้เทียบแทนการแรเงาตามขวาง อย่างต้นแบบ ซึ่งเพิ่มโอกาสในการใช้งานได้มากกว่า. รายละเอียดสำคัญที่น่าจะกล่าวถึงมีดังต่อไปนี้

ขมวดม้วนแบบหักมุม

ขมวดม้วนหักมุมในตัว ม และ ห ถูกใช้กับขมวดม้วน ของ ข, ฉ, ฒ และ น, ฉ, ฒ รวมทั้งขมวดหัวของ ช, ซ, ซ และหางของ โ. ใต้ของตัว ช เป็นการพลิกขมวดม้วน ตัว ม กลับในแนวตั้งมาใช้.

หัวและคอ ระหว่างเส้นหลัก-เส้นฐาน

อักษรที่มีหัวแบบกลุ่มนี้ มีตัว ค เป็นต้นแบบอยู่แล้ว. หัวและคอของอักษร ค ดูอ่อนช้อยเป็นเอกลักษณ์ จึงตกทอดไปถึง ศ, จ และ ฐ ด้วย. ส่วนตัว ด จงใจให้ เส้นคอโค้งเฉียงชัดเจน จะได้ดูแตกต่างไปจากเส้นคอ ของ ค ที่อยู่แนวเกือบตั้งอย่างชัดเจน.

เต็ม จืด

ก
ก

ร ร

DB JariyaTham DB MahaChai Bold

เส้นสะบัดบน

เส้นบนปลายสะบัดขึ้นของตัว ร ถูกเปลี่ยนจาก ต้นแบบเดิมที่เป็นเส้นหนา ให้เป็นเส้นโค้งบาง ๆ แล้วหักเฉียงขึ้น (ยืม ร ของ DB JariyaTham มาใช้) ทำให้ ธ, ฐ และ โ เป็นเช่นนี้ด้วย. เส้นบนแบบนี้ช่วย สลัดคราบไปข้างออกไปได้ ทำให้ดูสดใหม่ถึงยุคนี้.

หางสูง-หางต่ำ

หางที่เลยเส้นหลัก (แนวหัวอักษร บ) ขึ้นไป มีตัว ป เป็นต้นแบบที่อ่อนหวานคืออยู่แล้ว คือสุแหลมไปด้านหลัง ไม่มนเหมือนตัวอื่น ๆ จึงเก็บหาง ป มาใช้กับ ฝ, ฟ รวมทั้งหางที่เลยเส้นฐานลงมาคือ ฤ, ฤๅ, ฤๆ และ ๓ ให้สุแหลมกลับไปด้านหน้า.

ปากไก่

ตัว ก ยังคงลักษณะหยักปากแหลมแบบเดิมไว้ คือ หยักเข้าแล้วหักออกเลยเส้นหน้าไปเล็กน้อย. ปากแบบนี้ใช้กับอักษรคล้าย ก ทุกตัวที่มีหัวหันเข้า คือ ฤ, ฤๅ, ฤๆ, ฤ็. ส่วนอักษรคล้าย ก แบบหัวหันออก คือ ฦ, ฦๅ, ฦๆ ของแบบตัวพิมพ์ชุดนี้นั้น เนื่องจาก หัวที่ฐานเป็นแบบเปิดจึงลองเปลี่ยนปากไก่ ให้ลากออกจากเส้นหน้ามากกว่าของ ก ต้นแบบเดิมเพื่อไม่ให้ ช่องไฟด้านหน้าของมันโล่งเกิน. สังเกตให้ดีปากของ อักษรกลุ่ม ฦ จะไม่หยักเข้าลำตัวเพื่อไม่ให้ปาก(ยาว) มากจนเกินงาม!

ปุดๆ

ผฝพฟภมยรฤฎฎวตชสฬหฬือฮ ๐๑๑๓๔๕๖๗๘๙ ผฝพฟภมยรฤฎฎวตชสฬหฬือฮ ๐๑๑๓๔๕๖๗๘๙

ผฝพฟภมยรฤฎฎวตชสฬหฬือฮ ๐๑๑๓๔๕๖๗๘๙ ผฝพฟภมยรฤฎฎวตชสฬหฬือฮ ๐๑๑๓๔๕๖๗๘๙

๑ เฟื่อง

หัวอักษร

ลักษณะหัวอักษรทั่วไปคงประมาณ 1 ใน 4 ของวงกลมเหมือนต้นแบบ. แต่สำหรับชุดตัวเลขไทย ได้ต่อความยาวออกไปเป็นบางตัว พบว่าดูงามกว่า.

หยักกลางตัว

ถ้าเปรียบฟอนท์นี้เป็นยำทะเล รสชาติเปรี้ยว หวาน เค็ม เ็นิด ได้ที่แล้ว ตัว ฝ, ฝ และ พ, พ จึงเลือกใช้เส้นหยักตรง ๆ ง่าย ๆ เหมือนผักแพว, โหระพา เป็นอื่นขึ้นโต๊ะเสิร์ฟได้.

ผักแพว

เมื่อทำ ดีบี มหาชัย ตัวหนาจบ จึงเพิ่มน้ำหนักปรกติ อีกหนึ่งน้ำหนัก เพื่อให้สามารถใช้เป็นตัว Subhead ได้ แล้วค่อยต่อชุดอักษรโรมัน. สำหรับตัวพิมพ์เล็กนั้น แทนที่จะให้ปลาย ascender และ descender แหลมเหมือนหาง ป พบว่ามันดูมากเกินไป จึงเสี่ยงมาเล่นเส้น ปลายแหลมที่อยู่แนวเส้น x-height (ได้แก่ตัว m, n, p, q, r) และแนวเส้นฐาน (ได้แก่ตัว a, b, d, k, u) แทน. ปลายแหลมแบบนี้ดีกว่าหาง ป จึงดูไม่จัดเกินไปนั่นเอง. ส่วนชุดเลขอารบิกนั้นตั้งใจใช้ตัวเลขแบบ old style ซึ่งก็พอใช้ร่วมกับอักษรไทยได้ แต่จะให้ดีแล้ว ผมว่า ควรใช้เลขไทยร่วมกับอักษรไทยจะดูงามกว่า.

ที่เขียนอธิบายมาสั้น ๆ ดูราวกับว่า DB MahaChai มันง่าย แต่ในความเป็นจริงแล้ว นับเป็นตัว มหายาก ของ DB#11 เพราะเสร็จทีหลังเพื่อน แล้วยังผลาญกระดาษ A3 โบแล้วโบเล่า ปึกหนากว่าฟอนท์ตัวอื่น ๆ. ตัวอย่าง ความยากก็เช่น ตัว ร, ว ในน้ำหนักปรกตินั้น แทนที่ ขนาดของหัวจะเท่ากับอักษรอื่น ๆ กลับพบว่าต้องหลอก ให้กว้างขึ้นเล็กน้อย เพื่อไม่ให้เกิดช่องห่างจากตัวอักษร ข้างหน้ามากเกินไป เป็นต้น.

ถ้าจะว่าไปแล้ว ตัวดีสเพลย์ไทย ณ ปี พ.ศ. 2555 ขณะนี้มิให้เลือกใช้ในรูปดิจิทัลมากมาย แต่ก็ยังไม่ เพียงพอต่อการใช้งานที่นับวันจะขยายกว้างออกไป. ความหลากหลายจึงยังเป็นสิ่งจำเป็นเสมอในยุคที่ต่างคน ต่างแสวงหาความแตกต่างอย่างดูดี. แม้ผมและทีมงาน จะเหนื่อยยากกับ DB MahaChai เท่าไร มันก็คุ้มค่า สำหรับฟอนท์ไทยประเพณีอีกหนึ่งตัวเลือก.

มหาชัย คือ ชัยชนะเพื่อความหลากหลาย อย่างแท้จริง.

id

แบบตัวเนื้อที่ใช้ในบทความนี้ : 14-Point DB EcoThai, Leading 15 points.